

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej" 66 Pedagogika. East European Conference " (29.06.2017-30.06.2017). Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. 112 str.

3. Організація роботи з дитячими вокально-хоровими колективами : методичні рекомендації. Укладач : Тимофєєв І. А., Рівне : «Волинські обереги», 2020. 44 с.

4. Петрик С. В. Диригентська техніка як важливий компонент мистецтва диригування. *Культура України*. 2012. Вип. 39. С. 260-268. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ku_2012_39_34.

5. Прокулевич О. Основи хорового диригування: навчальний посібник. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2016. 140 с.

6. Соловйов В. А. Мануальна технічна майстерність як фактор професійної підготовки майбутнього керівника хорового колективу. *Молодий вчений*. 2018. № 4(2). С. 533-536. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_4\(2\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_4(2)_42).

7. Стефіна Н. В. Хрестоматія з хорового диригування : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Випуск II, частина 2. Суми, 2014.

8. Теряєва Л. Застосування музичних інформаційних технологій при вивченні навчальної дисципліни «Хорове диригування». *Освітологічний дискурс*, 2019. 285 с.

9. Шумська Л. Ю. Формування фахових компетенцій у процесі магістерської підготовки хорового диригента: *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. «Психолого-педагогічні науки»*. Ніжин: Видавництво НДУ, 2015. № 2. С.162–166.

DOI:

МУЗИКА ДЛЯ ВСІХ: ОРФ-ПІДХІД У ДІЇ

*Мельник Н.О., спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
старший викладач*

Бердичівський педагогічний фаховий коледж ЖОР

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі підвищення якості професійної підготовки студентів педагогічних коледжів у контексті сучасних вимог інклюзивної освіти, що вимагає відходу від репродуктивних методів навчання. У фокусі дослідження – потенціал Орф-педагогіки як інноваційної технології, що забезпечує формування ключових професійних компетентностей майбутнього фахівця. Представлено авторську музичну модель «Іди, іди доцику» за Орф-методом, яка слугує прикладом алгоритму дій для студента-практиканта.

Ключові слова: Орф-педагогіка, елементарне музикування, інклюзивна компетентність, діяльнісний підхід, професійна підготовка.

Abstract. *The article addresses the topical issue of improving the quality of professional training for students of pedagogical colleges within the context of modern requirements for inclusive education, necessitating a shift away from reproductive teaching methods. The research focuses on the potential of Orff-pedagogy as an innovative technology that ensures the formation of key professional competencies for future specialists. The author's musical model, "Idy, idy doshchyku" ("Go, Go Rain"), based on the Orff method, is presented as an action algorithm example for the student-practitioner.*

Keywords: *Orff-pedagogy, Elemental music-making, Inclusive competence, Activity-based approach, Professional training.*

Пріоритетними напрямками сучасної музичної освіти як у початковій школі, так і в закладах дошкільної освіти, є креативність, діяльнісний підхід та інклюзивність. Сучасний музичний педагог, якого готують заклади фахової передвищої освіти, повинен мати не лише знання, а й методичну гнучкість та практичну готовність. І тут традиційні підходи до музичного виховання, що часто акцентують увагу на виконанні матеріалу за зразком, виявляються недостатніми та малоефективними. Зокрема, вони не формують у майбутніх фахівців навичок імпровізації, міждисциплінарної взаємодії та емпатії. На нашу думку, потенціал Орф-педагогіки є таким, що відповідає даним запитам.

Орф-підхід – це інтегративна педагогічна система музичного виховання німецького композитора Карла Орфа (1895-1982), що ґрунтується на концепції елементарного музикування. Зазначимо, що її створення стало практичною реалізацією ідей гуманістичного виховання в галузі музики, що дало змогу поставити в центр творчий розвиток дитини, становлення особистості та утвердження її права на унікальність, підпорядкувавши цим завданням всі інші [4, с.287]. Концепція спрямована на розвиток особистості дитини, підтримання її цілісності, поліпшення контакту з собою і світом. Такі передумови є фундаментальними для розвитку справжньої музикальності дитини.

Елементарне музикування визначається як практичний спосіб виховання і навчання дитині музиці, що заснований на єдності і взаємозв'язку трьох компонентів: музики, руху та слова. Орф розглядав цей синтез як природний, первинний феномен, який був нерозривно пов'язаний із розвитком людини та еволюцією усього людства [2, с.8].

Втілення ідей Карла Орфа відображене у п'ятитомній антології «Шульверк. Музика для дітей». Слово «Шульверк» розкриває принцип творчого навчання Орфа – «вчимося, діючи і створюючи», тобто навчання музиці в активному творчому оволодінні її елементами. «Шульверк» – це збірник п'єс, які не призначені для буквального відтворення. Їх розглядають як «буквар елементарної музики». Це навчальні моделі для музикування, що включають різні за складністю партії, що робить можливим включення у процес дітей з різним рівнем розвитку музичних здібностей.

К. Завалко аналізує концепцію К. Орфа як інноваційну, що відображається у використанні в роботі з дітьми так званої «елементарної музики», в основі якої лежить мистецтво імпровізації, а не інтерпретації. Елементарна музика передбачає включення учасників в процес її створення. Це шлях «від простої відтворюючої діяльності до діяльності творчої, перетворюючої». Однією із особливостей елементарного музикування є його доступність для кожного, адже брати участь у ньому не потребує спеціальних здібностей, а лише бажання творити музику [1, с.14].

На сучасному етапі науковці звертають увагу на проблему мистецтвознавчого підходу у викладанні музики в школі, що не дозволяє у достатній мірі зрозуміти музичне мистецтво. При цьому акцентують на необхідності застосування Орф-підходу у музичній освіті, оскільки його основною характеристикою є розвиток креативних здібностей дітей. Наголошується на необхідності оволодіння педагогом не лише гарно розвинутою креативністю, а й методами творчої взаємодії з дітьми засобами мистецтва: «Не можливо навчити дітей творчості нетворчими методами» [3, с.4].

Особливе місце в аналізі сучасної української педагогіки займає методичний посібник «Орф-підхід та інклюзія», укладений В. Колодяжною та орф-педагогинєю Т. Черноус. Автори доводять, що гнучкість Орф-підходу, його орієнтація на імпровізацію та синтез мистецтв, є ідеальним практичним інструментом для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та звертають увагу на «величезний потенціал інтеграції цього методу в сучасну педагогіку, зокрема музичну» [5, с.25].

Загалом, аналіз досліджень показав, що музична діяльність має бути не тільки інструментом розвитку музичних здібностей, а й засобом соціалізації, комунікації та індивідуалізації (можливості рухатися у власному темпі та

обирати власний шлях до засвоєння матеріалу). Отже, у музичній освіті критично важливим є формування у майбутніх фахівців креативної компетентності – здатності педагога до нестандартних рішень та гнучкого використання матеріалу та інклюзивної компетентності – готовності до роботи з учнями, які мають особливі освітні потреби.

Таким чином, Орф-підхід є інструментом, що може стати середовищем, у якому реалізуються вище зазначені пріоритетні напрями: креативність формується через імпровізацію, створення власної музики; діяльнісний підхід втілюється через активне музикування, рух та гру на музичних інструментах («навчання в дії»); інклюзивність забезпечується доступністю, де кожен може брати участь на своєму рівні у процесі навчання.

Проте, незважаючи на значний інтерес, залишається невирішеною частина проблеми, що стосується впровадження. Засвоєння такого підходу майбутніми спеціалістами не можливе без практичної підготовки та безпосередньої участі у процесі музикування. Очевидно, що освітні програми дисциплін методика музичного виховання в ЗЗСО та методика музичного виховання в ЗДО не передбачають достатньої кількості годин, щоб практикувати елементарне музикування. У Бердичівському педагогічному фаховому коледжі було започатковано факультатив «Студентська лабораторія елементарного музикування», де здобувачі освіти можуть мати таке середовище та брати участь у творчих перформансах. Репертуар для елементарного музикування різноманітний: зразки українського фольклору (забавлянки, лічилки, народні українські пісні та мелодії), музика інших країн, і, навіть, сучасні естрадні пісні. Перевага надається тому матеріалу, що вивчається у загальноосвітній школі або закладах дошкільної освіти.

Пропонуємо модель української народної пісні «Іди, іди, дощику». Дана модель розрахована на студентів, але може бути адаптована для використання з дітьми різних вікових груп, спрощена, або ж розділена на окремі міні-моделі. Підготовчий етап може бути використаний з іншим пісенним матеріалом, або ж самостійно. Робота побудована за такими принципами:

- від простого до складного;
- плавний перехід від спонтанності до заданості;
- принцип триєдності: слово, рух і музика.

Підготовчі вправи. Занурення в художній образ.

Слухання музичного фрагменту. Одним із художніх образів, який виник у студентів під час прослуховування, був «дощ». Використовуємо активне слухання, з руховою імпровізацією, спрямованою на відчуття «пульсу» музики. Виокремлення елементу – «дощові краплини». Наступний крок – мінімізація рухів – «крапання» пальцями по долоні, формування вільного руху рукою від плеча, схожого на гру на ксилофоні чи металофоні. Завершуємо грою «краплин» на кнопкових дзвіночках або одиночних металофонах С.

Щоб продовжити дослідження даємо різні зображення з дощем та пропонуємо уявити його звучання, відтворити «різні дощі» голосом. Створюємо елементарний звуковий оркестр у формі рондо, де епізоди – «різні дощі», а рефрен – імпровізація на музичному інструменті на вибір. Інший варіант – поступове включення учасників та створення одночастинної форми з таким самим поступовим затуханням. Як варіант – імпровізуємо в обраних формах, але вже з інструментами під музику.

Знайомство з піснею, розучування.

Імпровізація слів тілесними рухами, при цьому дії учасників відображають структуру пісні. 1 варіант: 1 ч. – показують однакові рухи, на 2 ч. («Хлюп-хлюп!») – кожен імпровізує свій рух. 2 варіант: 1 ч. – вільно ходять по залу, 2 ч. – зустрічаються та плескають один одному в долоні (*Додаток*).

Відпрацювання.

Це доволі тривалий етап, який може бути наповнений в залежності від запиту групи, учнів, їх інтересу. Основні структурні частини це:

- вивчення тексту з використанням bodypercussion, ритмічні вправи;
- мовна імпровізація, створення ритмічних елементів, які стануть основою для звуковисотної партитури, створення оркестровки для пісні;
- робота над мелодією, спів зі словами, ритмоскладами, сольфеджування, «про себе»;
- створення партитури для звуковисотних інструментів на основі ритмічної партитури із застосуванням елементів гармонії відповідно до структури мелодії;
- побудова форми.

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ
Міжнародна науково-практична онлайн-конференція
«Мистецька освіта: виклики та перспективи»

Виступ-презентація залежить від кількості учасників музикування, їхніх можливостей, доступних інструментів та є результатом синтезу всього попереднього процесу.

Отже, потенціал Орф-підходу дозволяє цілеспрямовано формувати у майбутніх фахівців необхідні навички та є середовищем, у якому реалізуються ключові пріоритети сучасної музичної освіти. Засвоєння Орф-підходу можливе лише через практичну, діяльнісну участь. Представлена модель слугує для студента-практиканта, як приклад Орф-підходу в дії. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та апробації цілісної програми підготовки майбутніх педагогів на основі Орф-Шульверк у закладах передвищої освіти.

Додаток

Іди, іди, дощичку

Українська народна пісня
переклад Наталії Мельник

The musical score is for the song "I di, di, do-shy-ku" (I di, di, do-shy-ku). It is written for a mixed ensemble. The score includes parts for Voice (Голос), Soprano (Сопрано), Alto (Альт), Kymlof (Ксилоф.), Djembe (Джембе), Keyboard (Клавеси), Dzhivochki (Дзвіпочки), and Maracas (Маракаси). The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 2/4. The lyrics are in Ukrainian. The score is arranged in a system with eight staves. The first staff is for the Voice, followed by Soprano, Alto, Kymlof, Djembe, Keyboard, Dzhivochki, and Maracas. The lyrics are written below the staves. The score is a musical score for the song "I di, di, do-shy-ku" (I di, di, do-shy-ku). It is written for a mixed ensemble. The score includes parts for Voice (Голос), Soprano (Сопрано), Alto (Альт), Kymlof (Ксилоф.), Djembe (Джембе), Keyboard (Клавеси), Dzhivochki (Дзвіпочки), and Maracas (Маракаси). The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 2/4. The lyrics are in Ukrainian. The score is arranged in a system with eight staves. The first staff is for the Voice, followed by Soprano, Alto, Kymlof, Djembe, Keyboard, Dzhivochki, and Maracas. The lyrics are written below the staves.

Список використаних джерел:

1. Завалко К. Елементарне музикування К. Орфа – інноваційна концепція музичного виховання. *Орф-педагогіка: сучасні виміри впровадження*. Київ, 2018. С. 14-16.
2. Завалко К. Основи Орф-педагогіки: навч.-метод. посіб. / К. Завалко, С. Фір; ред. К. Завалко. Черкаси: Черкас. ЦНП, 2013. 161 с.
3. Завалко К. Творчість та креативність в Орф-підході. *Орф-підхід у розвитку креативності: шляхи інтеграції у сучасну мистецьку освіту*. Київ, 2019. С. 4-8.
4. Музично-педагогічні системи та концепції ХХ століття: підручник / [Ніколаї Г. Ю., Черкасов В. Ф. та ін.]; за заг. ред. Е. З. Тайнелъ. 2-ге вид. Львів: ЛНУ імені І. Франка; Харків, 2018. 433 с.

5. Орф-підхід та інклюзія: метод. посіб. / уклад. В. Колодяжна, Т. Черноус. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 100 с.

DOI:

РОЗВИТОК МУЗИКАЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗА МЕТОДОМ ШІНІЧІ СУЗУКІ

*Онофрійчук Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент
Тарнопольський В.В., здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти*

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського

Анотація. У тезах розглянуто особливості розвитку музичної освіти в Японії крізь призму педагогічних ідей Ш. Сузукі та їхній вплив на формування творчої особистості. Проаналізовано принципи виховання музикальності, роль мистецтва у становленні духовних і моральних цінностей,

Ключові слова: музикальність, музична освіта, Ш. Сузукі.

Abstract. The abstract examines the peculiarities of music education development in Japan through the prism of Sh. Suzuki's pedagogical ideas and their influence on the formation of a creative personality. The principles of musical education and the role of art in the formation of spiritual and moral values are analysed.

Keywords: musicality, music education, Sh. Suzuki.

Мистецтво здавна виступає потужним засобом виховання і розвитку особистості, адже воно поєднує інтелектуальне й емоційне начало, впливаючи водночас на свідомість, почуття та моральні цінності людини. У його образах відображається гармонійна єдність думок, емоцій і духовної краси. У різних країнах світу мистецтво відіграє неповторну роль у формуванні духовності людини. Особливо виразно це проявляється в культурах Сходу, де в основі життєустрою лежить художнє світосприйняття. Життєва та творча сила японської культури засобами художнього виховання передається підростаючому поколінню, естетизує їхнє життя, сприяє формуванню основних якостей національного характеру.